

EDUARD
HUIDAN

**PELERINUL
MORTII**

Libris
EDITORIAL

BRAȘOV, 2019

CUPRINS

1.....	7
2.....	13
3.....	25
4.....	33
5.....	41
6.....	49
7.....	61
8.....	81
9.....	95
10.....	105
11.....	119
12.....	129
13.....	139
14.....	153
15.....	167
16.....	181
17.....	191
18.....	203
19.....	215
20.....	219
21.....	229
22.....	235
23.....	241
24.....	247
25.....	255
26.....	261
27.....	269

Îngrozitor nu e să mori, ci să știi că vei muri... Sună interesant. Am auzit-o de la doctorul libanez care m-a consultat, pentru o a doua opinie, la Viena, la spitalul unde vin românii de rînd. Adică nu chiar calicii, mă rog, cei care au adunat ceva, care au de unde să împrumute, pe care-i ajută copiii, un fel de clasă de mijloc, „originală”, cum sînt toate în țărișoara noastră... În cîteva luni, pa! Prea tîrziu pentru a avea de doi bani speranță – sînt bune clișeele astea – într-un tratament normal. În rest, experimente, iluzii alimentate de tot felul de escroci, soluții oferite pe internet, evident fără a fi nevoie de prescripție medicală pentru pastilele, ceaiurile, prafurile și toate celelalte care, aproape fără excepție, așa și se atrage atenția, sînt suplimente alimentare. De parcă ți-ar mai păsa dacă te vei îngrășa sau nu. Partea bună a lucrurilor – în fond, poate fi și mai rău, Tertulian scria că „... spaima de moarte nu e atît de mare precum e spaima de schingiuire...” – este că m-am hotărît să mai scriu o carte.

„Încă o carte? Încă un autor?” Așa notase, cu un creion bont, în urmă cu vreo treizeci de ani, erau acei ciudați ani '80, pe dosarul manuscrisului meu de debut, o tovarășă de la cenzură, una care nu mai purta bocanci și coc – dar, în schimb, avea mustață, mi-a spus redactorul de carte, căci

eu nu am avut onoarea să o vizionez de aproape – și care, după „lambada” declarată revoluție, a devenit o țărănistă înfocată. Mai mult, și-a făcut rost și de acte cum că ar fi suferit în timpul regimului comunist și s-a legitimat ca disidentă, persecutată, cu familia deportată etc., beneficiind de toate privilegiile acordate generos de tovarășii ei ajunși în fruntea bucatelor. Nu-i port pică, pentru că nu mi-a respins manuscrisul cu totul, așa că, înlocuind „salam” cu „parizer”, ca să dau un exemplu „clasic”, scoțind câteva proze care „atacau sistemul” – „Fuck the system!” – cartea a apărut. Încă o carte, încă un autor, ca să zic așa...

Ideea mi-a venit după consult – nu am mai scris un roman de ani buni, de fapt nici nu știu dacă se va putea numi roman – în timp ce beam o cafea și răsfoiam presa la Landtmann, după mine cea mai grozavă cafenea din Viena, poate doar la Hawelka te simți la fel de bine – dar e cam înghesuiată – peste Demel sau Central. Părerea mea. Aproape de Burghtheater, peste drum de Primărie, era și locul unde Freud își bea cafeaua de dimineață. Tapiserie de catifea, oglinzi montate în lambriuri de lemn, aplice de cristal... lume bună... ziariști, actori, muzicieni, scriitori... Prima dată am intrat la Landtmann la un protocol organizat de Primărie – un mic dejun de lucru, sponsorizat, că tot se pun întrebări pe la noi, prin Românică, de un distribuitor de țiğări, cel mai mare din Austria, cu sediul la Londra, pentru un grup de monitorizare invitat la un fel de congres al presei scrise, avînd ca temă mai mult partea tehnică, și căruia, ca să fie în ton cu „vremurile” – deși „cîinele de pază” semăna tot mai mult cu un „cîine de circ” – i se agățase și un panel legat de libertatea de expresie. De atunci, la orice trecere prin Viena, micul dejun la Landtmann a devenit regulă.

Aveam o senzație ciudată după diagnosticul libanezului, care făcuse facultatea la Timișoara, după care se specializase și rămăsese la Viena. Nu eram disperat, nici frica aceea, care, de la o vîrstă și mai ales cînd ai trăit și trăiești într-un anumit sistem – bănuieți care – îți intră în oase, nu se instalase. Cafeaua era bună. Illy, nu Julius Meinl...

Clienții își vedeau de ale lor, lectură, conversații cu voce joasă, topită într-un zumzet plăcut, navigare pe internet, scriere de SMS-uri... Răsfoiam, chiar relaxat, o revistă de artă, cînd o frază subliniată mi-a atras atenția: „Moartea este un maestru din Germania”. Vers celebru, din „Fuga morții”, publicată de Paul Celan, poetul plecat din Cernăuți, pe numele lui din acte Paul Antschel, în 1948. Deși, dacă inventariem ce s-a întîmplat „după”, numărul celor care au devenit unelte ale „maestrului” este impresionant și cu rezultate pe măsură. Articolul se recomanda ca unul despre „frumusețea morții, moartea frumuseții”... Pe scurt, un artist german, Gregor Schneider, care putea fi considerat și sculptor sau designer, se preciza, dorea, la modul cel mai serios, să expună, într-un spațiu muzeal, un muribund... Chipurile, pentru a-i apăra demnitatea împotriva „scandalului” morții anonime, pe un pat de spital. Să treci prin toate fazele acelea stupide, de la negare pînă la resemnare, pînă la sfaturile, date altora, cum să facă și cum să dregă pentru a-și petrece frumos ultimele zile. Cu spectatori! Rahat! Apoi, coma sau ce o să fie... Neputința... Umilința, dacă îți mai dai seama de ce ți se întîmplă... Și totuși...

De altfel, cu acest Gregor Schneider mă intersectasem, ca să zic așa, cu ani în urmă, la Veneția, unde se desfășura Bienala. Lîncezeam, cu Mira și cîțiva prieteni de-ai ei, artiști plastici, critici de artă, sponsori, la un „cam puțin” – așa îi spuneau supraviețuitorii elitelor intelectuale decimate, amintindu-și de

Octav Șulutiu, care obișnuia să-l întrebe pe chelner dacă nu are cumva și „cam multă”, negația omului stîrnind de fiecare dată hohote de rîs – pe terasa de la Florian, cea mai veche cafenea din lume... Unde, cum rîzînd ne-a informat Mira, femeile au avut acces „în premieră”, încă din anul fondării, 1720....

„Uite-l pe Schneider!” Într-adevăr, cîștigătorul „Leului de Aur” la Bienala din acel an trecea prin Piața San Marco, într-un grup în care l-am reperat imediat. O fizionomie în perfectă rezonanță cu creația sa controversată. Ariană, aș putea spune. Nu puteam să-l ratez, însă nici nu am făcut nimic pentru a interacționa și am regretat acest lucru. Vizitasem celebra „TOTES HAUS ur”, lucrarea premiată, stăruind – mă afluam în grupul de „cunoscători” – asupra dezbaterei ideilor „antiarhitectonice” ale autorului, experimentate, de altfel, după cîte am înțeles, cu ani în urmă, și pe casa sa din Moenchenglbadach. Totuși, nu am putut să-mi stăpînesc atunci o undă de depresie în fața scărilor care duceau spre nicăieri, a ferestrelor obturate, a ușilor inutile, trimițînd și ele spre niciunde...

După diagnosticul libanezului, în atmosfera senină, echilibrată, specific vieneză a cafenelei Landtmann, m-am cutremurat citind că Schneider intenționa să expună „o persoană care moare de moarte naturală sau pe cineva care tocmai a murit”. Alesese și o locație-muzeu, Casa Lange, din Krefeld, al cărei arhitect fusese Mies van der Rohe. Cu toate că artistul a insistat asupra faptului că el vrea un spațiu luminos, pentru a apăra demnitatea muribundului în fața morții, fusese refuzat categoric. S-au făcut ceva valuri găsindu-se, se pare, chiar amatori să joace rolul muribundului sau să fie expuși imediat după „obștescul sfîrșit”. Desigur, au fost multe speculații, atît în zona Bisericii, care a respins hotărît ideea, cît

și în cea a politicianului, dinspre Tel Aviv născându-se întrebarea dacă nu cumva Schneider a moștenit de la părinți sau bunici „plăcerea de a privi cum mor oamenii”. Un alt artist, nume lipsit de relevanță, dornic, probabil, de notorietate, a anunțat că este gata oricând să putrezească expus într-un muzeu! Cîteva amenințări cu moartea, între care una care îl anunța că va fi răstignit ca Isus, au sporit interesul unor categorii care, în mod normal, ignoră disputele din zona artelor. S-a mers mai departe cu scenariile, pînă la a se întreba cînd vor fi declarate atentatele sinucigașe ale islamiştilor opere de artă...

Pînă la urmă, moartea muzeistică, așa cum ar putea fi definită, ar reprezenta o experiență artistică – și nu numai – individuală, nerelevantă, însă, evident, provocatoare. Arta de a muri, însă, cum scria Emil Cioran, nu se poate învăța, fiindcă nu prezintă nicio tehnică, niciun complex de reguli sau de norme...

Totuși, avînd în vedere faptul că, potrivit filosofului ajuns „Pe culmile disperării”, „cel mai pervers sentiment este sentimentul morții”, tentația de a încerca, mai ales într-o situație limită, cu toate că presupune o doză de exhibiționism, încolțește, chiar dacă ai convingerea că, oricum, moartea va triumfa. Iar viața pe un mormînt poate fi un coșmar. Insuportabil la un moment dat. Și atunci, ca să nu îi chinui pe cei din jur sau pe tine însuți, dacă ești singur, nu mai există decît o singură soluție. Pentru cine are curajul. Chiar dacă acceptă că, potrivit Ecleziaștului, „Ziua morții este mai bună decît a nașterii.”

2

Este o zi, cum ar defini-o un dobitoc celebru, de „întunericeală”. Un decembrie cu cer plumburiu, noroiu. Fanfara cîntă imnul. Mai marii zilei, ca și alții, mai mici dar dornici „să se vadă”, au luat poziții teatrale. Țin mîna dreaptă la inimă, americănește, pentru a demonstra de partea cui sînt, majoritatea, în evidență ieșind, totuși, posesorii de pălării – de la cei care și le-au luat de la Lafayette, cu 150-200 de euro, pînă la cei orientați, care le-au agonisit din magazinașele Cartierului Latin, cu 15-20 de euroi – cu care și-au acoperit inimile „vibrînd de un patriotism fierbinte”. Cimitirul, plantat în buricul tîrgului, pe locul unui parc al copiilor, la presiunea celor care au băgat „capul prin steag”, arată dezolant. Participanții la comemorare sînt împărțiți în mai multe grupuri, pe categorii, așa cum și-i imagina și Nicolae Filimon, cînd așternea pe hîrtie primul și definitoriu ghid de parvenitism al românilor, „Ciocoi vechi și noi”, în care pînă și slugile, care își așteptau stăpînii să iasă de la adunări, de la cîrciumi sau de la teatru, stăteau aliniate conform rangului...

Ciocoi noi, adică noua burghezie, care, ca și aceea dintre războaie, vorba lui Mihai Manolescu – omorît în pușcăriile comuniste – „n-are generozitate, n-are caracter, n-are ținută”, cu toate Țoalele de marcă, ceasurile de aur cît cepele, pălăriile

care stau ca niște găini pe cap etc., au impus noi reguli, menite să satisfacă rangofilia absolut originală, în care se amestecă o lume colorată, cuprinzînd toate tipurile de parveniți. „Lumea bună” se înghesuie să fie cît mai în față, să se vadă, unii mai scunzi stau chiar pe vîrfuri cînd simt camerele sau aparatele foto dînd atenție zonei oficialităților. Fanfara își are, normal, locul ei, ostașii gărzii de onoare, pregătiți să dea onorul și să bată pasul de defilare, murați bine, frămîntă noroiul încercînd să se încălzească. Măcar vara mai leșină cîte unul, ceea ce mai animă festivitățile. Salvare, sirene, comentarii, îngrijorare simulată din partea „domnilor”...

Rudele celor căzuți, ale eroilor, stau mai la o parte, cu sacoșele cunoscute ca fiind „vuittoanele” cu care românii au năvălit în Europa, pline cu colaci, peturi cu vin, păhărele de plastic cu colivă, lumînări și ce a mai adus fiecare, fiind vorba, la urma urmei, despre o pomenire. Durerea lor nu mai doare pe nimeni, sînt doar elemente de decor, o adunare tristă, menită să ofere elitelor de carton prilejul să își exprime „recunoștința față de cei căzuți”, „respectul”, „patriotismul”, „compasiunea” etc., trăgînd nădejde că vor mai acumula oarece capital electoral...

La oarecare distanță, un grup mai puțin numeros, al celor care, prin diverse tertipuri menite să demonstreze că au fost victime ale comunismului, au obținut un mormînt „la eroi”, unde și-au îngropat sau transferat morții corespunzători, asigurîndu-și, într-o perspectivă dorită cît mai îndepărtată, locuri de veci la vedere. Pomenile lor sînt așezate pe mese pliante, tăvile învelite în staniol, paharele de plastic transparent, ca să pară de sticlă, vinul, la trei sferturi, colacii, clădiți într-un fel de piramide, pînile, dintre cele „tărănești”, cu cartofi, cafeaua, în termosuri, colivele, imense, decorate de maeștrii cofetari ai restaurantelor de prima mînă... decorul trebuind să

degaje opulență, chiar dacă expunerea rămîne una de neamuri proaste...

Ținutele de doliu – spre deosebire de hainele rudelor celor care s-au întîlnit, întîmplător, în circumstanțe complicate, neclarificate în cazurile celor mai mulți, cu glonțul, sau chiar au fost linșați, rude îmbrăcate modest – sînt de marcă și chiar fac obiectul unor schimburi de informații utile, oferite inclusiv prin arătarea – mai mult sau mai puțin discretă – a etichetelor. Privesc cu dispreț spre cei cu „vuittoane”, au o problemă, pentru că sărăntocii îi împiedică deocamdată – deși administrația caută o soluție – să își construiască monumente funerare pe măsura „statutului” și a dorinței de a se nemuri, așa cum unii, ca să fie siguri, și-au făcut, „să fie”, pe la bisericile importante din oraș, luînd fața celor care pe merit fuseseră îngropați în primul rînd: eroi căzuți în războaiele mondiale, ctitori, oameni de cultură, personalități cu notorietate națională și chiar internațională... Cîrnățarii, interlopii, foștii nomenclaturiști, îmbogățiți sau înțepenii în funcții importante, sau cine s-a mai orientat și-au așezat „garsonierele”, „apartamentele”, monumentele kitschiste în prima linie! Au adăugat și mobilier urban privat, bănci, măsuțe, doar piticii de grădină lipsesc...

Revoluționarii cu patalamale la mîină – cei care puțini au fost dar mulți au rămas, căci un certificat se cumpăra, la începutul anilor '90, cu 200-300 de mărci, apoi, crescînd corespunzător cerințelor liberalismului sălbatic la cîteva mii de euro – s-au delimitat ca grup undeva, aproape de monumentul greu de definit care marchează „jertfa”, privind cu ură spre „colegii” lor – cam mulți proveniți din linia a doua a nomenclaturii, din miliție, securitate, dintre bișnițarii cei mai învîrțiți etc. care s-au orientat și nu s-au lăsat mîncăți de „revoluție”, acaparînd funcții de tot felul, indiferent de ceea

ce știau să facă, dar sprijinindu-se pe hîrtii care îi atestă ca licențiați, cu masterate, doctorate, neguțătorite la fabricile de diplome – integrați în rîndurile oficialităților. Așa a ajuns primar unul cu trei facultăți, absolvite „la distanță”, adică, așa cum glumesc cei care îl tot realeg, deși apoi îl înjură – educație, fizică și sport. Că își trimitea șoferul să fie prezent la examene în locul lui nu s-a mai pus! De fapt, s-a rezolvat cu o discretă amendă penală pentru șofer, pe care primarul, orientat, l-a denunțat cum că se ducea să dea examene fără știrea lui, profitînd de actele care stăteau la bordul mașinii de serviciu pe care, cînd avea chef sau „treabă”, o conducea și el. Diploma a rămas, căci pentru validarea în funcție era nevoie de studii superioare....

Amestecați pe unde a apucat fiecare, curioșii de serviciu, cerșetorii de pe la toate bisericile din oraș, „pișcotarii”, „lupii singuratici”, de la care te poți aștepta la orice, drept care poliția locală și jandarmii stau cu ochii pe ei, cei care s-au nimerit să treacă pe aproape... par veniți mai degrabă ca la un spectacol. Și gata să comenteze pe orice temă, mergînd de la conducătorii corupți, mincinoși, hoți, impostori pînă la prețul ouălor. Devin mai interesați, și se împing să vadă, cînd soldații încep să defileze, o parte pe alea prea îngustă, alta prin noroi, pe popularul marș al batalioanelor chemate să treacă munții Carpați. Apoi, își reiau discuțiile întrerupte. Cerșetorii îi înjură pe vorbitorii și pe popii care o lungesc amînînd împărțirea pomenilor, cei de dreapta se ciorovăiesc cu cei de stînga, evident, pe tema statului paralel, cucoanele schimbă rețete și informații despre prețuri, copiii se fugăresc și își mai iau cîte una după ceafă cînd alunecă în noroi, doi veterani, ultimii din oraș, uitați în prostime, cu piepturile pline de decorații, derutați, deși au însoțitori din familie, vor să ajungă să dea domnului prefect – un umflat cu pompa,

„sănătos, gras și mediocru”, cum l-ar defini un răutăcios, fost activist zelos al uteceului, ginere de fost secretar de municipiu – memoriul legat de nedreptatea care li s-a făcut cu pensiile și cererea de a li se repartiza pământul cuvenit conform legii, asta pînă nu or să dea colțul...

Toma se află în acest grup, în fond, viu, reprezentativ pentru ceea ce este „pulimea”, cum a categorisit un politician „fraierii”, care nu au avut noroc și au rămas „liniștiți, la locurile lor”. Poartă o haină de camuflaj, cumpărată de la un magazin TATI, de la Beirut. Nu originală – ar fi vrut una de la combatanți, dar nu s-a putut – însă de marcă. Cu căciula Nike, kaki, trasă pe frunte, speră să nu-l recunoască nimeni. Barba – pe care și-a lăsat-o acum, nu după „lambada”, cum au procedat toți cei care își făceau iluzia că așa se deghizează și se spală de păcate – apoi anii care au trecut peste el de cînd nu a mai călcat prin tîrgul de provincie, de fapt și în țară a venit doar cînd a fost obligat – îi sporesc convingerea că, deocamdată, e așa cum se simte, străin și singur.

Îmbrățișarea individului mirosind a stătut, expirînd dampf de alcooluri proaste – „bei aici și mori acasă” – îl face să se cutremure.

— Ce, nu mai cunoști lumea? Ce stai aici, cu toți proștii? Du-te în față, la boieri. Trebuie să te pupe-n cur, să nu te apuci să spui care a fost, care nu a fost, care ce-a comis, care s-a dat la o parte...

— Mi-e bine aici. Tu de ce nu ești cu ei? Cînd te-am văzut ultima dată, mă rog, sînt niște ani, erai și tu mare sculă pe basculă!

— Eram, da' mi s-a făcut greață...

Ion, așa îl știau toți, este cel care a scris declarația în opt puncte, cu ce voiau demonstranții. E, sau a fost, poet. El a ajuns, împreună cu celălalt bețiv oficial al orașului, un profesor